

POPRAVENÍ Z POLITICKÝCH DŮVODŮ: PŘÍPAD PLZEŇ

23.9.2025 - Petr Mallota | Krajský úřad Plzeňského kraje

Problematika politických poprav v Československu v období vlády KSČ dlouhodobě přitahuje pozornost veřejnosti. Unikátní kolektivní monografie s názvem Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu, na kterém pracoval tým historiků a archivářů pod vedením Petra Malloty více než 15 let (a která má rozsah 3 600 stran) mapuje všechny doposud známé tragické kauzy.

Tisková konference spojená s prezentací knihy, jež získala Hlavní cenu Miroslava Ivanova za literaturu faktu, se uskutečnila dnes ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje. **Prezentace pro širší veřejnost pak začíná v 17 hodin tamtéž. Akce proběhnou za přítomnosti zástupců Plzeňského kraje a zástupců Ústavu pro studium totalitních režimů. Přítomni budou také potomci popravených špkt. Josefa Kučery a kpt. Václava Ženíška.**

BRUTALITA TOTALITNÍHO REŽIMU

Justiční vraždy představují jednu z nejbrutálnějších a zároveň nejsostifikovanějších forem teroru. Tento násilný akt totiž umožňuje nejen přímou fyzickou likvidaci skutečných či potenciálních politických odpůrců, ale z hlediska ovládnutí společnosti zahrnuje také celou řadu dalších funkcí (zastrašování „nepřátel“, mobilizace vlastních příznivců, ideologická indoktrinace apod.). Politické popravy na základě rozhodnutí soudu ale zároveň zachovávají zdání legitimity.

„Nová kolektivní monografie Ústavu pro studium totalitních režimů a Nakladatelství Academia,

na které po mnoho let pracovaly tři desítky historiků a archivářů napříč odbornými institucemi, mapuje formou jednotlivých životopisných hesel, koncipovaných jako případové studie, všechny doposud známé tragické kauzy popravených z politických důvodů v komunistickém Československu, celkem se jednalo o 232 osob,“ popisuje Petr Mallota, hlavní editor rozsáhlé monografie.

„Rozhodujícím milníkem na cestě k politickým popravám v Československu byl ‚Vítězný únor‘, jímž padla poslední země střední Evropy do osidel komunistické diktatury,“ dodává.

MRAZIVÁ STATISTIKA

Největší množství rozsudků smrti po „Únoru 1948“ bylo vyneseno a vykonáno za prezidentské éry Klementa Gottwalda. Šlo o 180 osob (tj. 77,6 % z celkového počtu), za Antonína Zápotockého došlo k 46 popravám (19,8 %), za Antonína Novotného byl hrdelní trest vykonán v šesti případech (2,6 %). První exekuce se konala rok po komunistickém uchopení moci, v únoru 1949 (Slavoj Šádek), ta poslední v listopadu 1960 (Vladivoj Tomek). Nejmladší obětí se stal Jaroslav Kysela, kterému bylo v době poprav ve věznicí Praha-Pankrác jen 18 let, 8 měsíců a 17 dní! Na šibenici umíral dlouhých deset minut. Jeho ostatky úřady odmítly vydat rodině a později je nechaly záměrně zničit.

„Tato publikace je mimořádným příspěvkem nejen k české historiografii, ale i k naší kolektivní paměti. Připomíná temné kapitoly minulosti, které se odehrávaly i tady, v Plzni – ve věznicích, na popravištích, v soudních síních. Osudy lidí, kteří byli popraveni z politických důvodů, nelze považovat za pouhou minulost. Jsou varováním, co se může stát, když stát přestane chránit svobodu a místo práva vládne ideologie,“ uvedl Libor Pícka, radní Plzeňského kraje pro oblast kultury,

památkové péče a cestovního ruchu, když dodal: „Jsem hrdý na to, že naše krajská metropole může být hostitelem představení tak důležité knihy. Věřím, že se stane nástrojem vzdělávání, ale i piety – a že pomůže novým generacím pochopit, jak křehká může být demokracie, pokud ji nechráníme.“

POPRAVENÍ DŮSTOJNCI 11. PĚŠÍHO PLUKU

Mezi popravenými s přímou vazbou na město Plzeň figurují důstojníci 11. pěšího pluku v Plzni, škpt. Josef Kučera (1916–1952), plk. Ladislav Svoboda (1893–1952) a kpt. Václav Ženíšek (1917–1952). Ti se stali oběťmi rozsáhlé konstrukce komunistických zpravodajských služeb, tzv. akce Irena.

POPRAVENÝ HRDINA PRVNÍHO I DRUHÉHO ODBOJE

Ve věznici Plzeň-Bory ukončil kat 21. června 1949 život hrdiny prvního i druhého odboje, gen. Heliadora Píky (1897–1949). Šlo přitom o jedinou poučnou politickou popravu v Čechách, která byla vykonána mimo věznici Praha-Pankrác.

POPRAVENÝ DOZORCE I PŘÍSLUŠNÍK POLICIE

S Plzní jsou spjati také příslušníci vězeňské stráže Čeněk Petelík (1917–1950) a příslušník SNB Josef Sporka (1910–1951). Prvně jmenovaný byl jednou ze tříobětí tzv. „borské vzpoury“, druhému se staly osudným kontakty s protikomunistickým podzemím.

OSUDY, KONTROVERZE, POLITICKÉ PROCESY

Práce samotná je rozčleněna do dvou oddílů. První 3 svazky obsahují kromě 232 životopisných studií popravených z politických důvodů úvodní studii k tématu, v níž čtenáři naleznou například informace o metodách vyšetřování komunistickými bezpečnostními složkami, o fungování tzv. třídní justice či údaje o osudech ostatků popravených. Na ni pak navazují kopie vybraných dobových dokumentů. Čtvrtý svazek zahrnuje studie k 34 osobám, jejichž případy lze v převážné míře označit za mimořádně kontroverzní. Jedná se o kauzy, které leží na hranici mezi politickými a kriminálními delikty, či ji dokonce překračují. Kromě jednotlivých lidských osudů kniha přibližuje celkový stav bádání a zasazuje popravu do širšího rámce politických procesů. Publikace obsahuje okolo 2 500 archivních dokumentů a fotografií, mnohdy zcela unikátních, jež byly získány jak z veřejných archivů, tak ze soukromých sbírek.

www.ustrcr.cz

.....

.....

Mgr. Petr Mallota (1980)

Hlavní editor unikátní monografie absolvoval Pedagogickou fakultu UK, obor dějepis – základy společenských věd. Od roku 2008 pracuje v Ústavu pro studium totalitních režimů, kde se jako historik věnuje zejména tématu třetího odboje (pokus o ozbrojené protikomunistické povstání v roce 1949, zpravodajské aktivity čs exilu, ilegální letáky a tiskoviny...) a represí v Československu padesátých let 20. století (především téma popravených z politických důvodů).

Tiráž:

PETR MALLOTA A KOL.: POPRAVENÍ Z POLITICKÝCH DŮVODŮ V KOMUNISTICKÉM ČESKOSLOVENSKU

Odpovědný redaktor: Vojtěch Němec

Redaktora publikace: Jitka Šmídová a kol.

Odborný redaktor: Jan Synek a kol.

Jmenný rejstřík: Josef Schwarz
Obrazová redaktorka: Lucie Veselá
Technický redaktor: Jiří Raška
Obálky navrhl a zpracoval: Jakub Krč

Vydání první, Praha 2024

<https://www.plzensky-kraj.cz/popraveni-z-politickyh-duvodu-pripad-plzen>